

Deze nieuwsbrief is een uitgave van SIKB

Onder tussen in de archeologie

Nieuws uit SIKB en het CCvD Archeologie

In deze nieuwsbrief *Ondertussen in de archeologie* aandacht voor het CCvD, dat tweemaal bijeen kwam. Met de nieuwe voorzitter Patrick van Domburg is een interview gehouden. Ook aandacht voor het onderzoek 'Brave New Worlds. Foreign inspirations for Dutch archaeological heritage management'.

Extra vergadering van het CCvD

Er was teveel blijven liggen in de laatste reguliere vergadering van 2020, zaken die ook niet konden wachten tot het eerstvolgende overleg in maart. Daarom vond op 8 februari een extra bijeenkomst plaats. Allereerst werd stilgestaan bij de Jaarrapportage Certificering 2019. Deze is samen gesteld om de door de certificatie-instellingen (CI) aangeleverde resultaten van de audits op basis van de BRL SIKB 4000. Er werden in dat jaar minder afwijkingen dan in voorgaande jaren geconstateerd. De belangrijkste kritiek betrof de interne audits. Rapporteur Erik Doekemeijer gaf aan dat in de ogen van de CI's er geen belangrijke knelpunten in de uitvoering van BRL SIKB 4000 zijn vastgesteld. Wel merkte hij op dat de ervaringen knelpunten die de nu in de BRL genoemde auditdijkt tekortschiet en op een aantal onderdelen zou moeten worden verruimd. De CI's, stelde hij, achten het gewenst om ook dit onderwerp nadrukkelijk in de evaluatie van de BRL SIKB 4000 te betrekken. Hem is niet gebleken, reageerde hij op vragen van CCvD-leden, dat er grote verschillen zijn in de wijze van audits door de CI's. Zorgelijk vonden de leden van het CCvD dat het aantal zelfstandige CI's verder is afgenomen. Na de fusie tussen Hobéon en KIWA zijn dat er nog slechts drie. 'Het is bijna een verplichte winkelnering' werd onder meer opgemerkt. 'Het is voor SIKB een punt van aandacht, meldde Henk Koster. 'Minder dan drie is zorgelijk'. Hij betreft dit in het overleg met de CI's.

Samenstelling

Vervolgens kwam de samenstelling van het CCvD zelf ter sprake. Het SIKB-bestuur, zoekende naar een betere representatie uit het archeologische veld, had betrokken organisaties om nieuwe voordrachten verzocht. Sommige leden binnen het huidige CCvD hadden moeite met het proces. In hun ogen was de suggestie meek, mede door het verzoek bij de voorgedragen kandidaten een CV toe te voegen, dat niet de deelnemende partijen zelf, maar het SIKB-bestuur, de voordrachten zou bepalen. Wat niet het geval is, werd nadrukkelijk betoogd. Het bestuur bekrachtigt alleen de voordrachten. Maar een onderbouwing van een voordracht, mede ten dienste van vereisten van de Raad voor Accreditatie e.d., is wel nodig. Dat kan in de vorm van een CV, maar uiteraard ook in een tekstuele onderbouwing. Inmiddels zijn de voordrachten zo goed als rond.

Evaluatie kwaliteitssysteem

Het CCvD heeft al eerder besloten zelf vervolg te willen geven aan de uitkomsten van de evaluatie van het kwaliteitssysteem (*Graven naar verbetering, evaluatie van het nieuwe kwaliteitssysteem archeologie*). Hiervoor zijn voor vier van de vijf door het CCvD vastgestelde thema's kartrekkers aan de slag gegaan. De kartrekkers zijn:

- **Archeologie waterbodems** (onder leiding van Bjorn Smit, RCE/Henk van der Velde, NVAO)
- **Prijs en Regeldruk** (onder leiding van Hans Koopmanschap, VOIA)
- **Actoren** (onder leiding van Jeroen Flamman, VOIA)
- **Kwaliteit en innovatie** (onder leiding van Bart Vermeulen, CGA)

Toet slot

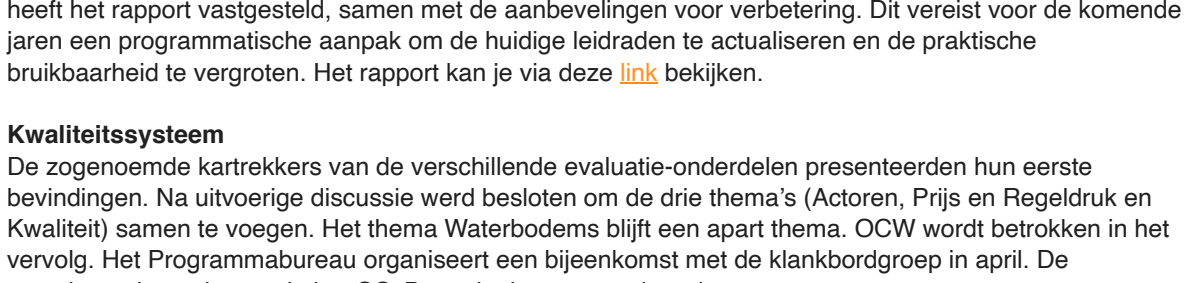
Veel dank werd uitgesproken aan David van den Burg die volgens allen op een voortreffelijke wijze de rol van interim-voorzitter op zich had genomen.

Reguliere bijeenkomst op 15 maart

De eerste reguliere CCvD vergadering van dit jaar was op 15 maart. Deze werd geleid door de nieuwe voorzitter Patrick van Domburg. Elders in deze nieuwsbrief een kort interview met hem. De vergadering vond online plaats in de nieuwe samenstelling van het CCvD Archeologie. Nieuwe leden zijn Kinie Esser namens de specialisten (BAPS/AMPL), Huib Jan van Oort namens de gemeente als bevoegd gezag (VNG) en Pim Alders namens het onderwijs (SAXION). Zie deze [link](#) voor het overzicht van alle CCvD leden.

Ratificatie van het Unesco verdrag ter bescherming van cultureel erfgoed onder water

Het ministerie van OCW heeft het CCvD gevraagd om enkele protocollen binnen de KNA Waterbodems aan te passen zodat het kwaliteitssysteem in Nederland voldoet aan het Unesco-verdrag ter bescherming van erfgoed onder water. De urgentie om op internationaal niveau cultureel erfgoed onder water beter te beschermen is hoog. Door technologische ontwikkelingen kunnen de veelal eeuwenlang ongeschonden gebleven plekken onder water nu eenvoudiger bereikt worden. Dit biedt kansen om steeds meer te ontdekken, te leren van wat er onder water te zien is, maar heeft ook tot gevolg dat bergers en schatgravers wrakken kunnen plunderen en vernielen. Besloten is een begeleidingscommissie in het leven te roepen om op basis van het door het CCvD vastgestelde kader en scope te adviseren welke aanpassingen nodig zijn.

Duiker bij een scheepswrak (foto RCE)

Harmonisatieoverleg

De NVAO heeft het CCvD per brief vragen gesteld over de werkwijze en het proces naar aanleiding van de notitie 'Werkwijze verlengen actorstatus op basis van opleidingsplan', zoals vastgesteld door het Harmonisatieoverleg van de certificerende instellingen (CI's). Kernvraag is of deze notitie ter besluitvorming voorgelegd had moeten worden aan het CCvD. De notitie bevat de werkwijze om een uniforme methode door de CI ten behoeve van verlenging te borgen. Aanleiding voor een geüniformeerde werkwijze is om alle certificaathouders op gelijke wijze te beoordelen. De BRL stelt daartoe eisen aan de certificaathouders met een opleidingsplan; de CI-en moeten beoordelen of een certificaathouder voldoet aan die eisen. De BRL, hoofdstuk 4, geeft daarbij instructies ten aanzien van omvang, frequentie en inhoud van de audits. De werkwijze van beoordeling is des CI's, gebaseerd op de internationale accreditatieregels en gecontroleerd door de Raad voor Accreditatie. Afgesproken is dat op aangeven van de NVAO bepaald wordt welke onderdelen de uit de notitie opnieuw besproken zullen worden in het CCvD in juni. Ook zullen de verslagen van het overleg met de CI prominenter op de agenda van het CCvD staan.

Uitstelregeling corona voor actoren

Het CCvD heeft gevraagd of de uitstelregeling vanwege corona voor actoren uitbreiding behoeft. Op dit moment worden de eerste verlengingen uitgevoerd en in het actorregister verwerkt. De komende maanden wordt nog een piek verwacht. Op basis van een rondvraag onder de helpdesk van het Actorregister en onder de Toetsende Instellingen (TI) biedt de huidige procedure op dit moment voldoende ruimte aan actoren om vanwege corona uitstel aan te vragen bij hun TI. De regeling is destijds met opzet ruim opgezet. Het CCvD wordt geadviseerd de huidige regeling voorlopig te houden zoals hij is. De huidige regeling voorziet in uitstel tot 2022 voor 75 procent van de benodigde punten en tot 2024 voor 85 procent van de benodigde punten. Dit najaar kijkt het CCvD op aanpassing nodig is.

Evaluatie KNA Leidraden

De afgelopen jaren zijn er over een breed scala aan archeologische thema's en onderwerpen leidraden ontwikkeld en gepubliceerd. Het CCvD heeft gezocht om een evaluatie van de KNA-leidraden omdat er op dit moment geen duidelijk beeld bestaat over de bekendheid met de leidraden, de bereidheid om deze te gebruiken en de mate waarin de leidraden daadwerkelijk bruikbaar zijn. Karen de Vries voerde de evaluatie uit in opdracht van het CCvD-SIKB. Uit de evaluatie komt naar voren dat de Leidraden goed bekend zijn maar niet allemaal actueel zijn en praktische aangeboden zouden moeten worden. Het CCvD heeft het rapport vastgesteld, samen met de aanbevelingen voor verbetering. Dit vereist voor de komende jaren een programmatische aanpak om de huidige leidraden te actualiseren en de praktische bruikbaarheid te vergroten. Het rapport kan je via deze [link](#) bekijken.

Kwaliteitssysteem

De zogenoemde kartrekkers van de verschillende evaluatie-onderdelen presenteren hun eerste bevindingen. Na uitvoerige discussie werd besloten om de drie thema's (Actoren, Prijs en Regeldruk en Kwaliteit) samen te voegen. Het thema Waterbodems blijft een apart thema. OCW wordt betrokken in het vervolg. Het Programmabureau organiseert een bijeenkomst met de klankbordgroep in april. De vervolgresultaten komen in het CCvD van juni weer aan de orde.

Wil je meer lezen? Klik dan [hier](#) voor de verslagen van het CCvD.

Patrick van Domburg, bestuurder, voorzitter én archeoloog in hart en nieren

'Met Patrick van Domburg, burgemeester van IJsselstein, krijgt het CCvD een nieuwe voorzitter die zeer betrokken is bij de archeologie en de waarde van archeologische kwaliteit kan beoordelen en bewaken', aldus het persbericht eerder dit jaar. Dat blijkt ook gelijk in de eerste vergadering en in een gesprek over de passie voor archeologie. 'Er moet meer waardering komen voor het documenteren van onze geschiedenis'.

Patrick van Domburg, burgemeester en voorzitter CCvD - foto gemeente IJsselstein

Verzameling tabakspijpen

'De belangstelling voor het verleden gaat ver terug, tot zeker mijn zesde jaar, vertelt Patrick van Domburg. Het was toen op een vriendelijk in Zoetermeer en met grote regelmaat vond ik tabakspijpen in de grond. Die verzamelde ik en zo rond mijn twaalfde begon mijn belangstelling voor de herkomst zich te ontwikkelen. Met de collectie van inmiddels meer dan honderd van die pijpen toog ik op enig moment naar de Oudheidkamer en trof daar de Archeologische Werkgroep Zoetermeer aan. De leden vroegen mij mee naar een opgraving en in de daaropvolgende zessen jaar ben ik daaraan verbonden gebleven, wel zo'n twintig uur per week. En ondanks dat toen nog van alles, veel legaal mogelijk was voor amateur-archeologen, kijk ik met plezier terug op een werkwijze die nu als professioneel wordt beschouwd. Het inmeten, het fotografisch vastleggen, het publiceren en het ROB-waardig deponeren, de Provinciaal archeoloog die ons in die jaren '80 en '90 bezocht, was vol lof'.

En een knipsel herinnert aan de jonge archeologische jaren van Patrick.

Waardering voor verantwoord documenteren

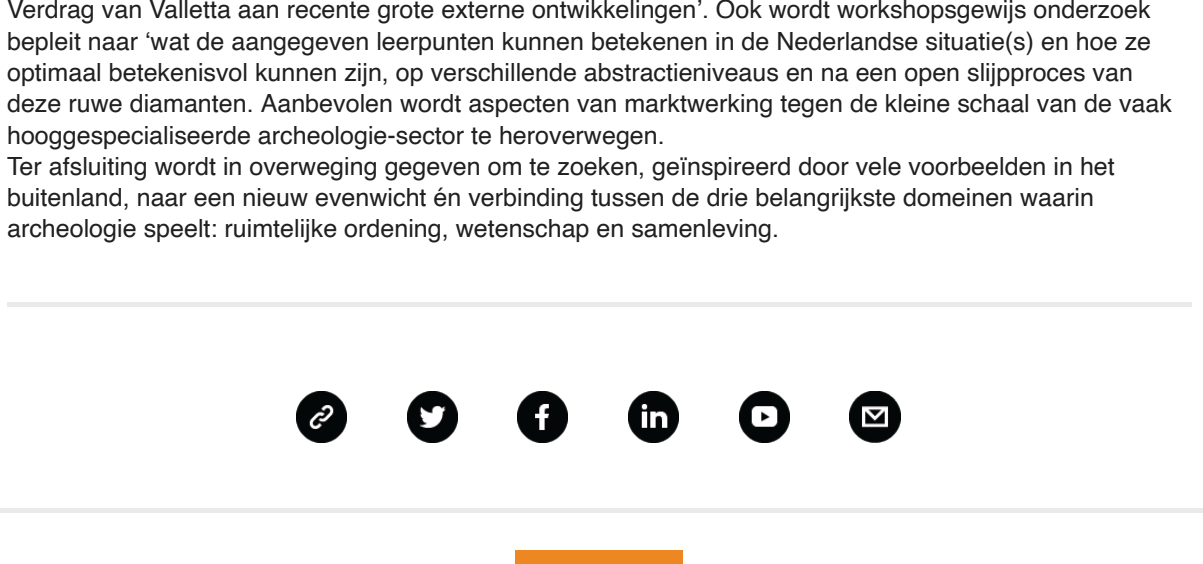
'De grootste opgave die de archeologen gesteld wordt is, naar mijn idee, duidelijk en duidelijker te maken dat wij op een zeer verantwoorde wijze de geschiedenis van Nederland documenteren. Voor dat werk meer bewustwording te werken, met name bij opdrachtgevers en bestuurlijk Nederland. Nog teveel worden archeologische werkzaamheden als noodgedwongen ervaren, als kostenverhogend bij de noodzakelijke greep in het landschap of stedelijk weefsel. Dat idee van verplichting leidt namelijk naar een zoektocht naar de goedkoopste archeoloog. Juist het zoeken naar de beste zou leidend moeten zijn. Wij als CCvD kunnen, ook al zijn we maar een onderdeel in het bredere geheel, daarin wel een rol spelen. Meer nog dan nu aan de buitenwereld laten zien waar wij mee bezig zijn, hoe wij de kwaliteit borgen. Dus nog meer naar buiten treden. Met name richting overheden en opdrachtgevers, vaak zelfs in die combinatie. Met publicaties, met social media, met meer pr dus'.

Maakt met beroepsveld

'Een eerste vergadering als voorzitter van het CCvD heeft mij veel energie en veel plezier gegeven. En ook nog eens extra duidelijk gemaakt welke belangrijke aandachtspunten er liggen. Werken aan de druk op de kwaliteit versus de prijs dat ik net noemde. Werken aan het contact met het beroepsveld. Onder grote druk werkende archeologen, die daarvoor steeds minder vergoed krijgen en die dan ook nog kennis moeten nemen van al datgene wat er om hen heen speelt. Zoals alles wat er binnen het CCvD aan de orde komt. 'Dat ook nog te moeten volgen', dat gevoel begrijp ik; tegelijk geldt dat de protocollen en richtlijnen als gemeenschappelijk doel hebben de archeologie op een hoog niveau te houden'.

Schuurende wetgeving

'Daarnaast ligt er voor het CCvD een aantal andere uitdagingen. Het stroomlijnen en optimaliseren van het deponeren, bijvoorbeeld. De evaluatie van de Erfgoedwet. De komst van de Omgevingswet. Twee wetten die elkaar soms overlappen, soms langs elkaar schuren. Wij zullen daarover nauw met het ministerie van OCW moeten overleggen. En in het verleden daarvan in bredere zin de verbinding met de ruimtelijke ordening maken. Gelukkig zijn wij heel goed ingebed binnen SIKB en kunnen dus volop gebruik maken van het netwerk. Maar aansluiting vinden bij andere vergelijkbare, op de bovengrond gerichte netwerken is evident'.

Onderzoek bewoning late middeleeuwen, Dorpsstraat 18 te Zoetermeer - Bron: particuliere opname, 20 februari 2014

Met de laarzen in de klei

'Tussen alles door probeer ik ook mijn passie voor de archeologie zelf, de opgravingen, levend te houden. Zeker wanneer hier in IJsselstein werkzaamheden gaande zijn steek ik graag de armen uit de mouwen. Zoals onlangs bij het lokaliseren van de oudste stadsmuren, waaraan ik deel moet nemen. Inclusief de positie van enkele torens. Of, anderhalf jaar geleden, de vondst van een kanonkogel, als herinnering aan een van de drie zware belegeringen die IJsselstein, een stad met stadskerk sinds 1310, heeft doorgemaakt.'

Optimalisatie Actorregister

SIKB werkt op dit moment achter de schermen aan het optimaliseren van het Actorregister. Het huidige dataset van procedures en afspraken alsmede de database zal ook in de toekomst en met het oog op de komende verlengingen effectief, solide en betrouwbaar moeten werken om op lange termijn het doel van het Actorregister Archeologie te borgen, en waarbij ook gekeken wordt hoe actoren met een registerstatus zelf aanpassingen zouden kunnen doen. In maart is opdracht gegeven aan het bedrijf Faceworks om aan de nieuwe database vorm en inhoud te geven. Dit betekent een aanpassing van de database zodat in de nabije toekomst registraties en verlengingen efficiënter, maar ook betrouwbaar en duurzaam uitgevoerd kunnen worden.

FAQ Actorregister

Op de website van het Actorregister zijn recent FAQ geplaatst mede naar aanleiding van vragen uit de helpdeskbijeenkomsten. De lijst geeft zowel voor de toetredende actor als voor de actor die zijn/hare status wil veranderen antwoorden op veelgestelde vragen. [De lijst met FAQ wordt regelmatig geüpdate.](#)

Stroomlijnen van deponeren

Op 17 maart 2021 heeft SIKB een vijfde overleg georganiseerd met aangevaardigen van NVAO, VOIA, depothouders en -beheerders (van zowel provincie als gemeente) en de RCE om de discussie te vervolgen over het verder stroomlijnen en optimaliseren van het (digitaal) deponeren. In dit kader zijn er weer vervolgstappen gezet onder andere ten aanzien van het juist gebruik van de pakbon en hoe om te gaan met het mappen van uitgevoerd specialistisch onderzoek. Verder zijn concrete voorstellen besproken ter verbetering van de pakbon, waaronder ook wat onder projectdocumentatie verstaan moet worden. De RCE heeft zich ook aangesloten bij dit overleg vanwege onder meer de relatie met lopende aanpassingen binnen het Archeologisch Basis Register (ABR).

Parallel hieraan heeft ook een deel van de gemeentelijke depots te kennen gegeven aan te willen sluiten op de pakbon en Archeodepot. Onder leiding van SIKB is hierover in 2020 overleg geweest en is door partijen afgesproken een pilot te starten met een aantal gemeentelijke depots en BIJ12 (uitvoerd orgaan van IPO).

Buitenlandse inspiratie voor Nederlandse archeologen

'Brave New Worlds. Foreign inspirations for Dutch archaeological heritage management', heet de rapportage van de internationale verkenning van archeologiebeleid. Doel van het in opdracht van OCW uitgevoerde onderzoek is te leren van alternatieve praktijken in het buitenland op het gebied van archeologie die van belang kunnen zijn om knelpunten op te lossen op drie gebieden: gemeentelijke uitvoeringscapaciteit, aansluiting van Malta-archeologie bij universitair onderzoek en het publieksbereik. OCW vroeg niet zozeer om een advies, maar een inventarisatie van inspirerende voorbeelden.

Weinig aandacht voor in situ

Het onderzoek is uitgevoerd door Gordion Cultureel Advies, Universiteit van Amsterdam, Universiteit Leiden en Landskroon Archeologie, onder begeleiding van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De onderzoekers constateren onder meer dat aan in situ behoud elders weinig expliciete aandacht wordt gegeven.

'Het is er soms sprake van extra inzet op maatregelen in de voorwaardelijke steer, bijvoorbeeld met technologische innovatie (remote sensing)'. En overal 'zijn er wel zorgen over de bijdrage van contractarcheologie aan betekenisvolle kenniswinning'. Er bestaat een waaier aan remedies, van het regelen van 'betekenisvolheid' in wet of aanbesteding (significance), het creëren van kennisecologieën, en uitbreiding van of aanvulling op het 'de verstoorder betaalt'-principe'. Van belang lijkt het slechten van muren tussen academia en contractarcheologie, aldus het rapport.

Aanbevelingen

Uit het onderzoek volgen zes aanbevelingen, waaronder: 'Herijk de uitgangspunten en aannames van het Verdrag van Walleeta aan recente grote externe ontwikkelingen'. Ook wordt workshopsgewijs onderzoek bepleit naar 'wat de aangegeven leerpunten kunnen betekenen in de Nederlandse situatie(s) en hoe ze optimaal betekenisvol kunnen zijn, op verschillende abstractieniveaus en na een open slijpproces van deze reuze diamanten. Aanbevelingen worden aspecten van marktwerking tegen de kleine schaal van de vaak hooggespecialiseerde archeologie-sector te heroverwegen. Ter afsluiting wordt in overweging gegeven om te zoeken, geïnspireerd door vele voorbeelden in het buitenland, naar een nieuw evenwicht en verbinding tussen de drie belangrijkste domeinen waarin archeologie speelt: ruimtelijke ordening, wetenschap en samenleving.

info@sikb.nl / www.sikb.nl

Klik hier om u af te melden voor deze e-mails.